

Michał MORDAŃ

Uniwersytet w Białymstoku

michal1437@gmail.com

CHARAKTERYSTYKA NAJNOWSZEGO IMIENNICTWA MIESZKAŃCÓW BIELSKA PODLASKIEGO W KONTEKŚCIE RÓŻNIC WYZNANIOWYCH

Bielsk Podlaski – jedno z najstarszych miast Podlasia może poszczycić się długą i bogatą historią¹. Założenie grodu na terenie obecnego miasta datuje się na XI wiek. Prawa miejskie Bielsk otrzymał w 1495 roku z rąk Aleksandra Jagiellończyka. Struktura osadnicza na tym obszarze od samego początku była związana z wzajemnym oddziaływaniem kilku etnosów, kultur i tradycji. Wpływy wschodnio- i zachodniosłowiańskie przy udziale pierwiastka bałtyckiego wykształciły na omawianym terenie specyficzny system nazewnictwa polsko-wschodniosłowiańskiego i słowiańsko-bałtyckiego pogranicza².

Do dnia dzisiejszego miasto zasiedlają mieszkańcy narodowości polskiej, zwykle wyznania rzymskokatolickiego oraz narodowości ruskiej (białoruskiej, ukraińskiej) związani najczęściej z religią prawosławną. Kultury bałtycka, niemiecka i żydowska nie przetrwały w czystej postaci do naszych czasów, ale ich ślady zostały utrwalone w nazwach własnych. Obecnie na terenie Bielska funkcjonuje 5 parafii prawosławnych i 4 rzymskokatolickie. Ich liczba w pewnym stopniu odzwierciedla strukturę wyznaniową bielszczan. Nieznaczny odsetek mieszkańców miasta zrzeszają też dwa zbory protestanckie.

---

¹ Na temat historii Bielska zob.: Mazuruk, Fionik 2003; Sosna, Fionik 1995; Kosieradzki 1987.

² Więcej o historii osadnictwa i procesach etno-onomastycznych na omawianym terenie zob. m.in.: Wiśniewski 1964, 1977; Kondratiuk 2001.

Celem niniejszego artykułu jest charakterystyka najnowszego imiennictwa mieszkańców Bielska Podlaskiego z uwzględnieniem różnic wyznaniowych. Materiał źródłowy został zaczerpnięty z zapisów metrykalnych 4 parafii prawosławnych i 4 rzymskokatolickich. Zawiera on dane wszystkich osób, ochrzczonych w 8 bielskich parafiach w pierwszej dekadzie XXI wieku. Analiza danych statystycznych pozwala na uchwycenie kilku istotnych zjawisk w zakresie współczesnej mody imienniczej w Bielsku Podlaskim.

IMIENA CHRZESTNE MIESZKAŃCÓW BIELSKA PODLASKIEGO WYZNANIA PRAWOSŁAWNEGO

W latach 2001–2010 w bielskich parafiach prawosławnych ochrzczono łącznie 931 dzieci, w tym 466 chłopców i 465 dziewczynek. W nominacji wykorzystano 76 imion męskich i 68 żeńskich.

W imiennictwie męskim najpopularniejszymi imionami były: *Jakub* (48)³, *Mateusz* (33), *Michał* (28), *Bartłomiej* (*//Bartosz*)⁴ (25), *Dawid* (25), *Gabriel* (20), *Mikołaj* (19).

Do średnio popularnych należy zaliczyć następujące imiona: *Łukasz* (14), *Damian* (13), *Krzysztof* (13), *Piotr* (12), *Szymon* (12), *Adam* (11), *Aleksander* (11), *Igor* (11), *Paweł* (10), *Maciej* (8), *Tomasz* (8), *Adrian* (7), *Rafał* (7), *Daniel* (7), *Kasjan* (7).

Najrzadziej wybierano następujące imiona: *Filip* (5), *Grzegorz* (5), *Konrad* (5), *Orest* (5), *Patrycjusz* (*//Patryk*) (5), *Wiktor* (5), *Jan* (4), *Kastor* (4), *Sebastian* (4), *Andrzej* (3), *Arkadiusz* (3), *Borys* (3), *Eliasz* (3), *Maksym* (3), *Alim* (2), *Antoni* (2), *Dominik* (2), *Doroteusz* (2), *Krystian* (2), *Maksymilian* (2), *Marcin* (2), *Marek* (2), *Sergiusz* (2), *Symeon* (2).

Imiona: *Aleksy*, *Arseniusz*, *Bazyli*, *Cezary*, *Cyprian*, *Dionizy*, *Emilian*, *Gordian*, *Jarostaw*, *Jerzy*, *Jonasz*, *Julian*, *Karion*, *Kastorij*, *Konrad*, *Konstanty*, *Korneliusz*, *Ksanf*, *Marcelin*, *Marian*, *Nektariusz*, *Nestor*, *Nikita*, *Oleg*, *Olimp*, *Radosław*, *Rodion*, *Sławomir*, *Sylwester* i *Tymoteusz* w omawianym okresie pojawiły się tylko jeden raz.

³ W nawiasie podaję liczbę użycia danego imienia.

⁴ Przy analizie materiału wyekscerpowanego z dokumentów parafii prawosławnych, w ten sposób oznaczam formy, które pojawiły się tylko jako zapisy metrykalne. *De facto* podczas chrztu były używane prymarne (kanoniczne) formy imion.

W nominacji męskiej pierwszą dziesiątką najpopularniejszych imion ochrzczono 238 chłopców, co stanowi 51% wszystkich użytych imion.

Najchętniej wybierano imiona pochodzenia greckiego⁵ (33%). Drugie miejsce zajmują imiona łacińskie (25%), kolejne – hebrajskie i aramejskie (21%), grecko-łacińskie (12%), słowiańskie (w tym wczesne zapożyczenia ze skandynawskiego) (5%), germańskie (1,3%). Ustalenie pochodzenia dwóch imion (*Karion*, *Ksanf*) nie było możliwe w oparciu o dostępną literaturę.

W imiennictwie męskim najczęściej wybierano imiona motywowane postaciami świętych okresu starochrześcijańskiego (do V w.) (54%). Zdecydowanie rzadziej używano imion biblijnych nowotestamentowych (20%) oraz biblijnych starotestamentowych (12%). Niedużą popularnością cieszyły się również imiona świętych epoki średniowiecza (14,6%), w tym imiona dynastyczne oraz dwuczłonowe imiona słowiańskie innych postaci historycznych (12%). Średniowieczni władcy Słowiańszczyzny wschodniej przyjmowali chrzest, a wraz z nim otrzymali nowe imiona (chrześcijańskie). Po swojej kanonizacji weszli oni do kalendarza prawosławnego z podwójnymi imionami (por. np. *Борис, в крещении Роман; Владимир, в крещении Василий; Игорь, в крещении Георгий; Ярослав, в крещении Константин; Ольга, в крещении Елена*) (zob. Kalendarz 2009: 131–191). Dlatego też podczas chrztu mogą być używane imiona *Borys*, *Włodzimierz*, *Igor*, *Jarosław*, *Olga* itp., które nie są *stricte* chrześcijańskimi nazwami własnymi. Jako imiona chrzestne w Kościele prawosławnym są dopuszczane również inne słowiańskie antroponimy, których etymologia nie jest poświadczona w źródłach hagiograficznych (por. np. *Radosław*, *Sławomir* i in.).

W nominacji żeńskiej najczęściej wybierano imiona: *Aleksandra* (48), *Maria* (38), *Julia* (29), *Natalia* (27), *Anna* (26), *Weronika* (23), *Dominika* (22), *Gabriela* (20), *Marta* (19).

Średnią popularnością cieszyły się imiona: *Klaudia* (17), *Katarzyna* (16), *Daria* (13), *Magdalena* (13), *Olga* (13), *Joanna* (11), *Margarita* (//*Małgorzata*) (9), *Pawła* (//*Paula*//*Paulina*) (8), *Emilia* (8), *Juliania* (//*Julianna*) (8), *Zuzanna* (7), *Helena* (7).

Do imion wybieranych najrzadziej należą: *Nika* (6), *Zofia* (6), *Ewa* (5),

---

⁵ Etymologię imion, cytowanych w niniejszym artykule, ustalam w oparciu o opracowania Z. Abramowicz, H. Frosa i F. Sowcy, W. Janowowej, M. Malec oraz na podstawie prawosławnego kalendarza (zob. bibliografia).

Ksenia (// *Oksana*) (6), *Sara* (4), *Anastazja* (3), *Justyna* (3), *Krystyna* (3), *Maryna* (3), *Melania* (3), *Moiko* (3), *Tatiana* (3), *Agata* (2), *Agnieszka* (2), *Anisja* (2), *Antonina* (2), *Ariadna* (2), *Estera* (2), *Glikieria* (2), *Hilaria* (2), *Julita* (2), *Lidia* (2), *Stefanida* (2), *Taisa* (2), *Wassa* (2), *Wiktoria* (2).

Imiona żeńskie, które w latach 2001–2010 wystąpiły tylko jeden raz to: *Ała*, *Barbara*, *Elżbieta*, *Eudokia*, *Halina*, *Irena*, *Jesija*, *Kapitolina*, *Kira*, *Kiria*, *Kiriena*, *Ludmiła*, *Łarysa*, *Patrycja*, *Nina*, *Olimpiada*, *Paraskiewa*, *Raisa*, *Walentyna* i *Wiera*.

Dziesięć najpopularniejszych imion żeńskich nadano 269 dziewczynom, co stanowi 58% wszystkich ochrzczonych osób płci żeńskiej.

Najliczniejszą grupę stanowią imiona pochodzenia greckiego (48%). Mniej popularne były imiona hebrajskie i aramejskie (14,5%), łacińskie (12%) i grecko-łacińskie (9%). Sporadycznie wybierano imiona o etymologii perskiej (3%) i słowiańskiej (3%). W pojedynczych przypadkach użyto imion bułgarskich (1,5%) i innych (1,5%)⁶.

Jak wykazują dane statystyczne, w imiennictwie żeńskim wyraźnie dominują imiona motywowane imionami świętych okresu starochrześcijańskiego (76%). Imiona biblijne stanowią nieznaczny odsetek wszystkich analizowanych imion żeńskich (starotestamentowe – 7,5% i nowotestamentowe – 7,5%). Wśród imion motywowanych świętymi epoki średniowiecza znalazły się jedynie trzy nazwy własne. Imię *Wiktoria*, chociaż użyte w kościele prawosławnym, jest właściwe tradycji łacińskiej. Cytowany materiał poświadcza również użycie dwóch średniowiecznych imion dynastycznych (dwuczłonowe rodzime imię słowiańskie *Ludmiła* oraz *Olga* – prawdopodobnie wczesne zapożyczenie z jęz. skandynawskich). Wśród żeńskich imion chrzestnych wystąpiły również imiona *Gabriela* i *Patrycja*, utworzone od imion męskich, ale w tradycji wschodniej nieposiadające świętych o takich imionach.

Charakterystyczną cechą w nazewnictwie osób wyznania prawosławnego jest jednoimiennosc (por. Abramowicz 1993: 76). Niemniej, w materiale źródłowym zanotowano kilka przykładów, w których do nominacji jednego dziecka użyto dwóch imion⁷: *Maria Patrycja* (1) oraz *Maria Mag-*

⁶ Pochodzenie imienia *Moiko* nie zostało jednoznacznie zdefiniowane; najczęściej mówi się o bułgarskiej, serbskiej lub arabskiej proveniencji; imię *Jesija* w ogóle nie figuruje w spisie prawosławnych imion.

⁷ Użytych w charakterze imienia chrzestnego. Nie uwzględniam tu sytuacji, w których dana osoba otrzymuje inne imię na chrzcie, a inne w USC. W ostatnim czasie takie zjawisko jest coraz częściej zauważalne.

dalena (4). W pierwszym przypadku nie było możliwe jednoznaczne ustalenie, czy imię *Patrycja* rzeczywiście wystąpiło jako drugie imię chrzestne (*notabene* niewystępujące wśród kanonicznych imion kalendarza wschodniego). Być może było ono użyte tylko w USC, a zapisane w metryce parafialnej obok chrzestnego imienia *Maria* bez specjalnej adnotacji. Zaś imiona *Maria Magdalena* to w rzeczywistości jedno imię z przydomkiem, motywowane postacią św. Marii Magdaleny (tj. św. Marii z Magdali) (zob. Superanskaja 1998: 400, Malec 1994: 374). Obecnie dziewczynki noszące imię *Magdalena* (zapis w USC), na chrzcie najczęściej otrzymują imię *Maria*, czasami *Maria Magdalena*. Imię *Magdalena*, jako samodzielna jednostka nazewnicza, w tradycji prawosławnej traktowane jest wyłącznie jako imię świeckie. Mimo to, jak wykazują dane źródłowe, przez niektórych duchownych jest ono dopuszczane podczas chrztu w charakterze imienia kanonicznego.

Wśród imion nadanych w parafiach prawosławnych można wyodrębnić grupę antroponimów żeńskich, które wraz z motywującymi je imionami męskimi tworzą pary. Są to następujące imiona: *Gabriel* (20) – *Gabriela* (20), *Aleksander* (11) – *Aleksandra* (48), *Paweł* (10) – *Pawła* (8), *Patrycjusz* (5) – *Patrycja* (1), *Wiktor* (5) – *Wiktoria* (2), *Jan* (4) – *Joanna* (11), *Antoni* (2) – *Antonina* (2), *Dominik* (2) – *Dominika* (22), *Julian* (1) – *Juliania* (8). Jako pary zostały potraktowane również antroponimy żeńskie nie utworzone bezpośrednio od motywujących imion męskich, ale odznaczające się podobnym brzmieniem i/lub zbliżoną etymologią: *Emilian* (1) – *Emilia* (8), *Julian* (1) – *Julia* (29) i *Oleg* (1) – *Olga* (13). W grupie zacytowanych par imion należy wyróżnić te imiona żeńskie, których frekwencja zdecydowanie przewyższa liczbę użyć motywujących je imion męskich: *Aleksandra* (48) (<*Aleksander* (11)), *Joanna* (11) (<*Jan* (4)), *Dominika* (22) (<*Dominik* (2)), *Emilia* (8) (<*Emilian* (1)), *Julia* (29) i *Juliania* (8) (<*Julian* (1)), *Olga* (13) (<*Oleg* (1)). Niektóre imiona żeńskie cieszą się mniejszym zainteresowaniem w stosunku do imion męskich: *Patrycja* (1) (<*Patrycjusz* (5)), *Wiktoria* (2) (<*Wiktor* (5)). Pozostałe imiona występujące w parach cechują się jednakową lub zbliżoną frekwencją użycia: *Gabriel* (20) – *Gabriela* (20), *Paweł* (10) – *Pawła* (8), *Antoni* (2) – *Antonina* (2). Jak już zostało powiedziane, imiona *Gabriela*, *Patrycja* i *Wiktoria* nie należą do kanonicznych imion kalendarza wschodniego.

Parę tworzą również imiona *Marian* (1) i (<*Maria* (38)), odróżniające się od powyższych odwrotną kolejnością w zakresie derywacji.

IMIONA CHRZESTNE BIELSZCZAN WYZNANIA RZYMSKOKATOLICKIEGO

W pierwszej dekadzie XXI wieku w bielskich parafiach rzymskokatolickich ochrzczono łącznie 1501 osób, w tym 781 chłopców i 720 dziewczynek. Do nominacji wykorzystano 120 imion męskich i 112 żeńskich.

Na podstawie zapisów metrykalnych można stwierdzić, że wśród imion męskich, cieszących się największą popularnością znalazły się: *Jakub* (74), *Kacper* (39), *Mateusz* (37), *Bartosz* (36), *Szymon* (34).

Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się imiona: *Karol* (27), *Patryk* (27), *Dawid* (25), *Dominik* (23), *Kamil* (22), *Maciej* (21), *Bartłomiej* (18), *Damian* (17), *Krzysztof* (17), *Paweł* (17), *Piotr* (17), *Michał* (16), *Adrian* (15), *Hubert* (14), *Jan* (14), *Adam* (13), *Daniel* (13), *Gabriel* (13), *Krystian* (12), *Maksymilian* (12), *Miłosz* (12), *Sebastian* (12).

Najrzadziej w nominacji męskiej wybierano imiona: *Oskar* (11), *Tomasz* (11), *Filip* (10), *Olivier // Oliwier // Oliwier* (10), *Aleksander* (9), *Błażej* (9), *Rafał* (9), *Konrad* (7), *Łukasz* (7), *Kornel* (6), *Mikołaj* (6), *Andrzej* (5), *Antoni* (5), *Cezary* (5), *Eryk* (5), *Marcin* (5), *Norbert* (5), *Tymoteusz* (5), *Wojciech* (5), *Brajan* (4), *Dariusz* (4), *Emil* (4), *Grzegorz* (4), *Igor* (4), *Przemysław* (4), *Wiktor* (4), *Alan* (3), *Fabian* (3), *Gracjan* (3), *Kewin* (3), *Marcel* (3), *Mariusz* (3), *Arkadiusz* (2), *Artur* (2), *Bogdan* (2), *Borys* (2), *Franciszek* (2), *Józef* (2), *Julian* (2), *Ksawery* (2), *Natan* (2), *Nataniel* (2), *Olaf* (2), *Radosław* (2), *Robert* (2), *Ryszard* (2), *Tadeusz* (2).

Aż 46 imion męskich wystąpiło w omawianym okresie zaledwie jeden raz. Są to imiona: *Albert*, *Arthur*, *Beniamin*, *Bernard*, *Bogusław*, *Bolesław*, *Bruno*, *Cyprian*, *Dylan*, *Eliasz*, *Emanuel*, *Ernest*, *Eugeniusz*, *Iwo*, *Jacek*, *Janusz*, *Jerzy*, *Jonasz*, *Jonathan*, *Juliusz*, *Kazimierz*, *Kryspin*, *Kuba*, *Leon*, *Marceli*, *Marek*, *Maurycy*, *Max*, *Mert*, *Nicol*, *Nikodem*, *Oktawian*, *Oszar*, *Radek*, *Remigiusz*, *Roman*, *Sean*, *Seweryn*, *Spencer*, *Stanisław*, *Sylwester*, *Tobiasz*, *Walenty*, *Yakub*, *Zbigniew* oraz *Zdzisław*.

Na podstawie wyekscerpowanego materiału źródłowego można ustalić, że 10 najpopularniejszych imion męskich nadano 344 osobom, co stanowi 44% wszystkich ochrzczonych chłopców.

W Kościele katolickim w nominacji męskiej najczęściej wybierano imiona pochodzenia łacińskiego (20%) oraz hebrajskiego i aramejskiego (20%). Na trzecim miejscu uplasowały się *ex aequo* imiona greckie (11%) i germańskie (11%). Kolejne lokaty zajęły imiona słowiańskie (10%), celtycko-angielskie (9%) i grecko-łacińskie (5%). Jednorazowo wybrano

imiona wywodzące się z tradycji perskiej, skandynawskiej i baskijskiej (po 0,8%). Etymologia czterech imion męskich (3,3%) pozostaje sprawą dyskusyjną⁸. Cytowany materiał poświadcza użycie dziewięciu form deriwowanych (7,5%), które wystąpiły jako oficjalne imiona kancelaryjne (chrzestne), por.: *Bartosz* < hebr. *Bartłomiej*, *Jacek* < łac. *Hiacynt*, *Janusz* < hebr. *Jan*, *Kornel* < łac. *Korneliusz*, *Kuba* < hebr. *Jakub*, *Marcel* < łac. *Marceli*, *Miłosz* < słow. *Miłostaw*, *Patryk* < łac. *Patrycjusz*, *Radek* < słow. *Radosław*, *Radomir*, *Radogost*.

W Kościele katolickim w nazewnictwie męskim najchętniej wybierano imiona motywowane imionami świętych starochrześcijańskich (26,7%). Tuż za nimi uplasowały się imiona świętych średniowiecza i czasów nowożytnych (23,3%). Mniejszą popularnością cieszyły się imiona biblijne nowotestamentowe (14%) oraz imiona biblijne motywowane postaciami ze Starego Testamentu (11,7%). Etymologia 16% chrzestnych imion męskich nie jest wystarczająco (lub w ogóle) poświadczona w literaturze hagiograficznej. Do tej grupy należą przede wszystkim imiona anglosaskie (*Arthur*, *Artur*, *Brajan*, *Dylan*, *Mert*, *Nicol*, *Sean*, *Spencer*), ale też germańskie (*Ernest*) i słowiańskie (*Bogdan*, *Bogusław*, *Bolesław*, *Przemysław*, *Radosław*, *Zbigniew*, *Zdzisław*). Niekiedy problematyczne jest już samo stwierdzenie istnienia danej osoby jako postaci historycznej. Imię *Kacper* jest związane z tradycją biblijną, ale nie posiada swojego patrona wśród świętych. W analizowanym materiale odznacza się ono wysoką frekwencją użycia.

W latach 2001–2010 w kościele katolickim nominację dwuimienną zastosowano wobec 162 dzieci, co stanowi 10,66% wszystkich osób ochrzczonych w tym okresie. W nazewnictwie męskim podwójne imię nadano 80 osobom (10,24% wszystkich ochrzczonych chłopców). Najczęściej w tym typie nominacji wieloimiennej jako pierwsze wybierano imiona: *Jakub* (7), *Adrian* (4), *Kacper* (4) i *Patryk* (4), jako drugie – *Jan* (8), *Paweł* (5), *Karol* (4), *Piotr* (4). Wszystkie te imiona zajmują średnie lub wysokie lokaty również w klasyfikacji ogólnej. W całym omawianym dziesięcioleciu w nominacji męskiej tylko jedno zestawienie – *Jan Paweł* pojawiło się dwukrotnie. Można pokusić się o stwierdzenie, że wybór takiego zestawu był podyktowany chęcią upamiętnienia papieża Jana Pawła II.

⁸ Źródła podają różne informacje: *Alan* – łac. lub ang. z celt.; *Dariusz* – gr.– łac. lub pers.; *Franciszek* – wł. lub łac. z germ.; *Oszar* – może por. hebr. *Oszar* (?).

W nominacji żeńskiej najpopularniejszymi imionami były: *Julia* (53), *Viktoria//Wiktor* (53), *Zuzanna* (38), *Gabriela* (34), *Oliwia* (30).

Średnią popularnością cieszyły się imiona: *Magdalena* (28), *Maja* (27), *Weronika* (24), *Dominika* (23), *Karolina* (23), *Martyna* (22), *Aleksandra* (21), *Maria* (20), *Anna* (18), *Amelia* (17), *Kinga* (17), *Klaudia* (17), *Paulina* (17), *Małgorzata* (16), *Natalia* (16), *Emilia* (14), *Patrycja* (14).

Najrzadszymi imionami żeńskimi były: *Daria* (10), *Roksana* (10), *Hanna* (9), *Joanna* (9), *Katarzyna* (9), *Marta* (9), *Zofia* (9), *Agata* (8), *Andżelika//Angelika* (8), *Ewa* (8), *Sandra* (7), *Agnieszka* (6), *Justyna* (6), *Nikola* (6), *Anastazja* (5), *Diana* (5), *Iga* (5), *Izabela* (5), *Kamila* (5), *Kornelia* (5), *Lucja* (5), *Urszula* (5), *Lena* (4), *Monika* (4), *Wioleta//Wioletta* (4), *Barbara* (3), *Blanka* (3), *Eliza* (3), *Elwira* (3), *Jagoda* (3), *Julita* (3), *Laura* (3), *Malwina* (3), *Róża* (3), *Adriana//Adrianna* (2), *Alicja* (2), *Aneta* (2), *Edyta* (2), *Faustyna* (2), *Iwona* (2), *Jadwiga* (2), *Kaja* (2), *Klara* (2), *Lixwia* (2), *Luiza* (2), *Matylda* (2), *Milena* (2), *Sylwia* (2), *Vanessa//Wanessa* (2).

Jednorazowo w nominacji żeńskiej nadano 41 imion: *Ada*, *Agrypina*, *Angelina*, *Apolonia*, *Beata*, *Christina*, *Cyntia*, *Dagmara*, *Dorota*, *Elżbieta*, *Emily*, *Eryka*, *Ewelina*, *Fiona*, *Halina*, *Ilona*, *Inga*, *Irmina*, *Judyta*, *Julianna*, *Kiara*, *Kira*, *Lawinia*, *Lidia*, *Liliana*, *Lucja*, *Magda*, *Mariola*, *Marlena*, *Michalina*, *Mikaela*, *Nadia*, *Nikolina*, *Olga*, *Oriana*, *Paula*, *Sara*, *Sofia*, *Teresa*, *Wanda* i *Żaneta*.

W nominacji żeńskiej pierwszą dziesiątką najpopularniejszych imion ochrzczono 333 dziewczynki, co stanowi 46% wszystkich użytych imion.

Na chrzcie najczęściej wybierano imiona pochodzenia łacińskiego (28,5%), znacznie rzadziej – greckiego (14%) i hebrajsko-aramejskiego (10%). Na czwartym miejscu znalazły się nazwy osobowe germańskiej proveniencji (7%). Kolejne lokaty zajmują imiona pochodzenia celtycko-angielskiego i grecko-łacińskiego (po 3,5%), francuskiego (2,6%), słowiańskiego i hiszpańskiego (po 1,8%) oraz perskiego i węgierskiego (po 0,9%). Aż 10,7% żeńskich antroponimów cechuje się niejednoznacznością lub niejasną etymologią⁹. Wśród wszystkich żeńskich imion chrzestnych 13,4% stanowią formy derywowane, por.: *Maja* < *Maria*; *Hanna* < *Anna*; *Sandra* < *Aleksandra*; *Iga* < *Inga*, *Jadwiga*; *Lena* < *Helena*, *Magdalena*; *Wioleta//Wioletta* < *Wiola*; *Eliza* < *Elizabeth*; *Alicja* < *Adelajda*, *Aleksandra*; *Ni-*

⁹ Por.: *Kinga* – ang. lub niem. z węg., *Roksana* – łac. lub gr. z pers., *Monika* – gr.-łac. (?), *Blanka* – hiszp. lub germ., *Dagmara* – skand. lub celt.-germ., *Jagoda* i por. im. *Jadwiga* lub ap. *jagoda*, *Kiara* – może od celt. im. męskiego *Kiaran* (?), *Liliana* – por. ap. *lilia*, *Nadia* – por. im. ros. *Nadieżda*, *Nikola* – por. im. *Mikołaj*; *Oriana*, *Wanda*.

kolina < *Nikola*; *Kaja* < *Katarzyna*; *Ada* < *Adelajda*¹⁰; *Ewelina* < *Ewa*; *Inga* < *Ingeborg*, *Ingegerd* i in. (Abramowicz 1993: 453); *Magda* < *Magdalena*; *Michalina* < *Michała* (por. Malec 1994: 378).

W nominacji dziewczynek w Kościele katolickim często korzystano z imion motywowanych postaciami świętych okresu starochrześcijańskiego (28,6%). Średnią popularnością cieszyły się imiona świętych średniowiecznych i nowożytnych (15%). Sporadycznie wykorzystywano imiona biblijne: nowotestamentowe (5,3%), starotestamentowe (3,6%) oraz związane z Biblią poprzez tradycję (1,8%). W nominacji żeńskiej zdecydowanie przeważają imiona, którym bliższa jest motywacja świecka niż religijna (45,5%). Do tej grupy zostały włączone m.in. antroponimy, które w ogóle nie mają odpowiedników w tradycji chrześcijańskiej lub są związane z postaciami dostatecznie niepoświadczonymi w źródłach hagiograficznych (*Aneta*, *Amelia*, *Beata*, *Blanka*, *Malwina*, *Roksana* i in.). Kwestionowana jest „świętość” postaci noszącej dane imię, a czasami poddawana jest w wątpliwość nawet sama autentyczność konkretnej osoby. Zakwalifikowano tu również derywaty, które w takiej postaci były nadane podczas chrztu i tym samym zostały potraktowane jako oficjalne formy kancelaryjne (zob. poprzedni akapit). Do tej grupy włączono także imiona kobiece utworzone od imion męskich, które nie posiadają świętych wśród żeńskich postaci lub ich autentyczność nie jest wystarczająco udokumentowana (*Adrianna*//*Adrianna*, *Elwira*, *Eryka*, *Gabriela*, *Ilona*, *Kamila*, *Karolina*, *Kornelia*, *Martyna*, *Oliwia*, *Patrycja*, *Sylwia*, *Żaneta* i in.).

W imiennictwie żeńskim podwójne imię nadano 82 osobom (tj. 11,39% wszystkich ochrzczonych dziewczynek). Największą popularnością w nazewnictwie dwuimiennym cieszyły się imiona: *Wiktoria* (7), *Maria* (6), *Gabriela* (5), *Aleksandra* (4) i *Emilia* (4) – jako pierwsze imię oraz *Maria* (11), *Anna* (8), *Magdalena* (7) i *Weronika* (5) – jako drugie. Podobnie jak w nominacji męskiej, również i w tym przypadku powyższe imiona (bez względu na to, czy występują na pierwszym czy na drugim miejscu) należą do grupy najpopularniejszych lub średnio popularnych. Zestawienie *Maria Magdalena* pojawiło się w latach 2001–2010 dwa razy. Dwukrotnie, chociaż w różnej kolejności, do nominacji jednej osoby wykorzystano imiona *Anna* i *Maria*.

W 2005 roku jedną dziewczynkę ochrzczono trzema imionami: *Mal-*

¹⁰ Por. też ap. hebr. *‘ādāh* ‘ozdoba’ (Abramowicz 1993: 435).

wina Maja Róża, ale tylko to ostatnie imię spośród wszystkich trzech posiada *stricte* kanoniczny charakter.

W omawianym okresie w bielskich parafiach rzymskokatolickich nadano stosunkowo dużą ilość imion żeńskich utworzonych od męskich. W rezultacie pojawiło się 19 par tego typu imion: *Karol* (27) – *Karolina* (23), *Patryk* (27) – *Patrycja* (14), *Dominik* (23) – *Dominika* (23), *Kamil* (22) – *Kamila* (5), *Paweł* (17) – *Paula* (1), *Michał* (16) – *Michalina* (1), *Adrian* (15) – *Adriana*//*Adrianna* (2), *Jan* (14) – *Joanna* (9), *Gabriel* (13) – *Gabriela* (34), *Aleksander* (9) – *Aleksandra* (21), *Kornel* (6) – *Kornelia* (5), *Marcin* (5) – *Martyna* (22), *Dariusz* (4) – *Daria* (10), *Emil* (4) – *Emilia* (14), *Wiktor* (4) – *Viktoria*//*Wiktoria* (53), *Julian* (2) – *Julia* (53) i *Julianna* (1), *Olivier*//*Oliwer*//*Oliwier* (10) – *Oliwia* (30), *Eryk* (5) – *Eryka* (1), *Iwo* (1) – *Iwona* (2). Jak dowodzi cytowany materiał, popularność imion tworzących powyższe pary jest zróżnicowana. Jednakową lub zbliżoną frekwencją użycia charakteryzują się imiona: *Karol* (27) – *Karolina* (23), *Dominik* (23) – *Dominika* (23), *Kornel* (6) – *Kornelia* (5), *Iwo* (1) – *Iwona* (2). Wśród imion żeńskich derywowanych od męskich należy wyróżnić imiona: *Gabriela* (34) (<*Gabriel* (13)), *Aleksandra* (21) (<*Aleksander* (9)), *Martyna* (22) (<*Marcin* (5)), *Daria* (10) (<*Dariusz* (4)), *Emilia* (14) (<*Emil* (4)), *Viktoria*//*Wiktoria* (53) (<*Wiktor* (4)), *Julia* (53) (<*Julian* (2)) i *Oliwia* (30) (<*Olivier*//*Oliwer*//*Oliwier* (10)), których frekwencja użycia zdecydowanie przewyższa frekwencję wykorzystanych imion męskich, od których zostały utworzone. Liderem tej klasyfikacji jest imię *Julia* (53), które przewyższa motywujące imię *Julian* aż 26-krotnie oraz imię *Viktoria*//*Wiktoria* (53), które pojawia się 13 razy częściej, niż imię *Wiktor* (4). Imiona żeńskie, które cieszą się znacznie mniejszą popularnością, niż motywujące je imiona męskie to: *Patrycja* (14) (<*Patryk* (27)), *Kamila* (5) (<*Kamil* (22)), *Paula* (1) (<*Paweł* (17)), *Michalina* (1) (<*Michał* (16)), *Adriana*//*Adrianna* (2) (<*Adrian* (15)), *Eryka* (1) (<*Eryk* (5)).

Od żeńskiego imienia *Nikola* (6) utworzono męskie *Nicol* (1).

POPULARNOŚĆ IMION CHRZESTNYCH Z UWZGLĘDNIENIEM RÓŻNIC WYZNANIOWYCH

Ranking najpopularniejszych imion bielszczan w latach 2001–2010 ilustrują poniższe tabele:

	Imiona męskie			Imiona żeńskie	
	prawosławne	katolickie		prawosławne	katolickie
1.	Jakub	Jakub	1.	Aleksandra	Julia
2.	Mateusz	Kacper	2.	Maria	Viktoria/Wiktoria
3.	Michał	Mateusz	3.	Julia	Zuzanna
4.	Bartłomiej/Bartosz	Bartosz	4.	Natalia	Gabriela
5.	Dawid	Szymon	5.	Anna	Oliwia
6.	Gabriel	Karol	6.	Weronika	Magdalena
7.	Mikołaj	Patryk	7.	Dominika	Maja
8.	Łukasz	Dawid	8.	Gabriela	Weronika
9.	Damian	Dominik	9.	Marta	Dominika
10.	Krzysztof	Kamil	10.	Klaudia	Karolina

Jak wynika z powyższego zestawienia, bez względu na wyznanie najczęściej wybieranym imieniem dla chłopców jest imię *Jakub*. Wysoką lokatę zajmuje też imię *Mateusz* (parafie prawosławne – 2. miejsce (37 nominacji), parafie katolickie – 3. miejsce (33 nominacje)). Imię *Kacper* plasuje się w Kościele rzymskokatolickim na 2. miejscu, co świadczy o jego dużej popularności w ostatniej dekadzie wśród wiernych obrządku łacińskiego. W Kościele prawosławnym imię to w ogóle nie figuruje w powyższym rankingu, ponieważ we wschodniej tradycji nie jest używane. Imię *Michał*, odznaczające się wysoką frekwencją w Cerkwi prawosławnej (3. miejsce), nie cieszyło się szczególnym zainteresowaniem wśród katolickiej społeczności miasta, gdzie zajęło dopiero 17. pozycję. Wysoką frekwencją cechują się imiona *Bartłomiej* i *Bartosz* (4. pozycja w obu grupach wyznaniowych). Świadczy to niewątpliwie o dużej popularności tego imienia, chociaż należy zastrzec, że w obrządku prawosławnym podczas sakramentu dziecko chrzczone jest imieniem *Βαρφολομεῦ* (formy *Bartłomiej* i *Bartosz* figurują tylko jako zapisy metrykalne). W Kościele katolickim znacznie częściej wybierana jest forma derywowana tego imienia (traktowana jako kancelaryjna, gdyż taka jest wygłaszana podczas sakramentu), niż jego pełna postać, która plasuje się na pozycji 12. W czołówce najpopularniejszych imion męskich obu obrządków znalazło się również imię *Dawid*, jednak z nieco inną frekwencją (parafie prawosławne – 5. pozycja, parafie katolickie – 8. pozycja). Pozostałe imiona pierwszej dziesiątki są różne dla Kościoła wschodniego i zachodniego. Popularne w tradycji rzymskokatolickiej imiona *Karol* (6. miejsce) i *Kamil* (10. miejsce) nie mają odpowied-

ników w kalendarzu wschodnim, dlatego w Cerkwi prawosławnej nie są używane.

Jak wskazują dane statystyczne, w pierwszej dziesiątce najpopularniejszych imion męskich w obu obrządkach dominują imiona biblijne. W tradycji bizantyjskiej miejsca 1.–6. zajmują imiona pochodzenia hebrajskiego i aramejskiego (*Jakub, Mateusz, Michał, Bartłomiej, Dawid, Gabriel*). Pozostałe lokaty zajmują imiona greckie (*Mikołaj* – 6. pozycja i *Krzysztof* – 10. pozycja), łacińskie (*Lukasz* – 8. pozycja) i grecko-łacińskie (*Damian* – 9. pozycja). W tradycji łacińskiej imiona biblijne pochodzenia hebrajskiego, aramejskiego i perskiego zajmują miejsca 1.–5. i 8. (*Jakub, Kacper, Mateusz, Bartosz* (<*Bartłomiej*), *Szymon, Dawid*). Wśród najpopularniejszych imion męskich w Kościele katolickim znalazły się również 3 imiona łacińskiej proveniencji (*Patryk* (<*Patrycjusz*) – 7. pozycja, *Dominik* – 9. pozycja, *Kamil* – 10. pozycja). Na 6. miejscu uplasowało się germańskie imię *Karol*. Nie odnotowano natomiast antroponomów greckiego pochodzenia. Warto zaznaczyć, że w pierwszej dziesiątce najpopularniejszych imion męskich, wykorzystanych podczas chrztu w tradycji zachodniej znalazły się dwa imiona w postaci derywowanej, użyte jako oficjalne formy kancelaryjne (*Bartosz* < *Bartłomiej*, *Patryk* < *Patrycjusz*). Derywaty te istnieją w polskiej tradycji nazewniczej od dawna. Można też wnioskować, że użytkownicy przedstawionych wyżej imion w większości nie są świadomi sekundarnego charakteru tych antroponomów. Sprzyja temu używanie postaci derywowanych jako form podstawowych również w sferze pozareligijnej (np. w świeckich dokumentach czy urzędach).

Wśród imion żeńskich, uwzględniając aspekt wyznaniowy, można mówić o większym ich zróżnicowaniu w obrębie pierwszej dziesiątki. Imię *Julia*, które wśród osób wyznania rzymskokatolickiego było wybierane najczęściej, w Kościele prawosławnym zajmuje dopiero 3. pozycję. *Aleksandra*, będąca w latach 2001–2010 najpopularniejszym imieniem wśród dziewczynek ochrzczonych w obrządku bizantyjskim, w tradycji łacińskiej znalazła się w grupie imion średnio popularnych (12. miejsce). Imiona *Weronika* i *Dominika* cieszyły się nieco większym zainteresowaniem wśród wiernych Kościoła wschodniego (6. i 7. miejsce), niż zachodniego (odpowiednio 8. i 9. miejsce). Na uwagę zasługuje imię *Gabriela*, częściej wybierane w Kościele katolickim (4. pozycja), ale lokujące się również w pierwszej dziesiątce jako imię chrzestne nadawane w Cerkwi prawosławnej (nieco niżej, bo 8. miejsce). Utworzone od męskiego imie-

nia *Gabriel* nie posiada ono w kalendarzu wschodnim świętej o takim imieniu i zgodnie z cerkiewnymi kanonami nie powinno być używane podczas chrztu. W praktyce jednak odznacza się znaczną ekspansywnością, co ilustruje powyższy ranking. Warto też odnotować, że takie popularne imiona ogólnochrześcijańskie, jak *Maria*, *Natalia*, *Anna* i *Marta*, często wybierane w Kościele prawosławnym, w tradycji zachodniej w ostatniej dekadzie nie znalazły się w pierwszej dziesiątce najchętniej wybieranych. Ich miejsce zajęły inne imiona: *Wiktoria* (2. pozycja), *Zuzanna* (3. pozycja), *Oliwia* (5. pozycja), *Magdalena* (6. pozycja), *Maja* (7. pozycja), *Karolina* (10. pozycja). Z wyjątkiem imienia *Zuzanna*, pozostałe w ogóle nie są używane w Kościele wschodnim¹¹. Należy podkreślić, że imiona *Oliwia*, *Karolina* oraz imię *Maja* (jako samodzielna jednostka nazewnicza) nie mają swoich patronek w Kościele katolickim lub ich istnienie jest wątpliwe (zob. Fros-Sowa 1997–2007). Mimo to cieszą się one dużą popularnością, co poświadcza materiał źródłowy. Także imię *Oliwia* chętnie wybierane w ostatnich latach jest raczej wynikiem ingerencji świeckich czynników motywacyjnych niż tradycji religijnej.

W rankingu najczęściej wybieranych imion żeńskich w obu konfesjach nieznacznie dominują antropimiona łacińskiego pochodzenia (po 4 jednostki nazewniczne). W Kościele prawosławnym są to imiona *Julia* (3. miejsce), *Natalia* (4. miejsce), *Dominika* (7. miejsce) i *Klaudia* (10. miejsce). W Kościele rzymskokatolickim – *Julia* (1. lokata), *Wiktoria* (2. lokata), *Oliwia* (5. lokata) oraz *Dominika* (9. lokata). Tuż za nimi plasują się imiona biblijne (po 3 przykłady): w Kościele wschodnim – *Maria* (2. miejsce), *Anna* (5. miejsce) i *Marta* (9. miejsce), w zachodnim – *Zuzanna* (3. pozycja), *Magdalena* (6. pozycja) oraz *Maja* jako forma derywowana hebrajskiego imienia *Maria* (7. pozycja). W pierwszej dziesiątce najpopularniejszych imion obu Kościołów znalazły się też imiona greckiej proveniencji (w Cerkwi prawosławnej – *Aleksandra* (1. lokata) i *Weronika* (6. lokata), w Kościele katolickim – *Weronika* (8. lokata)), a także imię *Gabriela* (parafie prawosławne – 8. miejsce, parafie rzymskokatolickie – 4. miejsce). Wśród najchętniej wybieranych imion żeńskich w Kościele katolickim należy odnotować również jedno imię germańskiego pochodzenia – *Karolina*¹².

¹¹ Na temat imienia *Magdalena* zob. wyżej.

¹² O motywacji imion *Oliwia* i *Karolina* zob. wyżej.

IMIĘNA CHRZESTNE BIELSZCZAN NA TLE OGÓLNOPOLSKIM

Interesujące jest zestawienie najpopularniejszych imion mieszkańców Bielska Podlaskiego z ogólnopolskim rankingiem najczęściej wybieranych imion w roku 2010.

Imiona męskie					
	Bielsk Podlaski				Polska 2010 r.
	prawosławne	katolickie	ogółem	ogółem 2010	
1.	Jakub	Jakub	Jakub	Jakub	Jakub
2.	Mateusz	Kacper	Mateusz	Michał	Szymon
3.	Michał	Mateusz	Dawid	Mikołaj	Kacper
4.	Bartłomiej (Bartosz)	Bartosz	Szymon	Dawid	Filip
5.	Dawid	Szymon	Michał	Dominik	Michał
6.	Gabriel	Karol	Bartłomiej	Gabriel	Mateusz
7.	Mikołaj	Patryk	Kacper	Mateusz	Bartosz
8.	Łukasz	Dawid	Bartosz	Szymon	Wojciech
9.	Damian	Dominik	Gabriel	Bartosz	Adam
10.	Krzysztof	Kamil	Damian, Krzysztof	Adam, Adrian, Bartłomiej, Filip, Kacper, Maciej, Miłosz	Wiktor

Jak ilustruje powyższa tabela, w męskim imiennictwie bielszczan można zauważyć znaczną zbieżność z rankingiem ogólnopolskim. Wśród dziesięciu najczęściej wybieranych imion w 2010 roku w Polsce aż 8 pokrywa się z imionami nadanymi w tym samym roku w Bielsku Podlaskim. W obu przypadkach liderem pozostaje imię *Jakub* (1.=1.)¹³. Imiona *Szymon* (2.>8.), *Kacper* (3.>10.), *Filip* (4.>10.), *Mateusz* (6.>7.), *Bartosz* (7.>9.) i *Adam* (9.>10.) w skali kraju były nadawane częściej, niż w Bielsku. Warto odnotować, że imiona *Szymon*, *Kacper* i *Filip* w rankingu „bielskim” i ogólnopolskim odznaczają się większym dystansem niż imiona *Mateusz*, *Bartosz* i *Adam*, których pozycje w obu zestawieniach różnią się nieznacznie. Na wyższej pozycji w porównaniu do rankingu ogólnopolskiego uplasowało się imię *Michał* (5.>2.). Tylko dwa imiona

¹³ W zestawieniach w niniejszym podrozdziale pierwszą cyfrą oznaczam lokatę danego imienia w rankingu ogólnopolskim (2010 r.), drugą – miejsce w klasyfikacji imion bielszczan (w zależności od aktualnie omawianego problemu).

wśród najczęściej wykorzystanych w Polsce (*Wojciech, Wiktor*) nie wystąpiły wśród dziesięciu najpopularniejszych imion bielszczan. Mieszkańcy miasta w 2010 roku wykorzystali natomiast kilka imion, które nie znalazły uznania w skali kraju (*Mikołaj, Dawid, Dominik, Gabriel, Adrian, Bartłomiej, Maciej i Miłosz*).

Porównując listę ogólnopolską za 2010 rok z imionami chłopców ochrzczonych w Bielsku Podlaskim w całej dekadzie, można stwierdzić, że ta klasyfikacja zawiera 6 imion wspólnych dla kraju i miasta. Imię *Jakub* w obu przypadkach zajmuje pierwsze miejsce (1.=1.). Równoległe pozycje zajmuje też imię *Michał* (5.=5.). W stosunku do rankingu ogólnokrajowego, imiona *Szymon, Kacper* i *Bartosz* w Bielsku były wykorzystywane nieco rzadziej (odpowiednio: 2.>4., 3.>7. i 7.>8.). Znacznie chętniej niż w skali ogólnopolskiej wybierano imię *Mateusz* (6.>2.). W zestawieniu obejmującym imiona nadane w Bielsku Podlaskim nie znalazły się takie imiona popularne w 2010 roku Polsce, jak *Filip, Wojciech, Adam* i *Wiktor* (trzy ostatnie w rankingu ogólnopolskim zajmują najniższe lokaty). Zastąpiły je inne imiona: *Dawid, Bartłomiej, Gabriel, Damian* i *Krzysztof*, które w skali kraju nie miały dostatecznej frekwencji, aby znaleźć się w rankingu najpopularniejszych.

W zależności od konfesji, zbieżność listy krajowej z klasyfikacją imion bielszczan jest nieco inna. Niezmienną pozycją lidera, bez względu na aspekt wyznaniowy, odznacza się imię *Jakub*.

W rankingu najpopularniejszych imion 2010 roku odnotowanych w skali kraju, 5 antropimów pokrywa się z listą najczęściej nadanych imion w pierwszej dekadzie XXI wieku w bielskich parafiach katolickich: *Jakub* (1.=1.), *Szymon* (2.>5.), *Kacper* (3.>2.), *Mateusz* (6.>3.) oraz *Bartosz* (7.>4.). Jak wykazują powyższe dane statystyczne, niektóre imiona w Bielsku Podlaskim uzyskały wyższą lokatę, niż w skali kraju (*Kacper, Mateusz, Bartosz*), inne w omawianym mieście cieszyły się mniejszą popularnością (*Szymon*). Popularne w skali kraju imiona *Filip, Michał, Wojciech, Adam* i *Wiktor* nie znalazły uznania wśród katolickiej społeczności Bielska. Ich miejsce zajęły imiona: *Karol, Patryk, Dawid, Dominik* i *Kamil* (pozycje 5.–10.), które z kolei nie wystąpiły w zestawieniu najchętniej wybieranych imion przez ogół mieszkańców kraju.

Zestawiając listę ogólnopolską z imionami nadanymi w Kościele prawosławnym, zauważamy, że w tej klasyfikacji dla kraju i miasta wspólne są zaledwie 3 imiona. Poza *Jakubem* (1.=1.), imionami, które wystąpiły na obu listach są: *Mateusz* (6.>2.) i *Michał* (5.>3.). Pozostałe antropimy nie

znalazły uznania wśród prawosławnych mieszkańców Bielska (*Szymon, Kacper, Filip, Bartosz, Wojciech, Adam, Wiktor*). Część z nich nie pojawiła się wśród cerkiewnych imion chrzestnych z przyczyn niezależnych od wyboru rodziców. Imiona *Kacper, Bartosz* i *Wojciech* są imionami obcymi tradycji wschodniej i nie mogą być używane podczas sakramentu chrztu w obrządku bizantyjskim. Prawosławni mieszkańcy miasta w omawianej dekadzie wybrali inne imiona, które weszły do rankingu najpopularniejszych, a które nie pojawiły się w klasyfikacji krajowej: *Bartłomiej, Dawid, Gabriel, Mikołaj, Łukasz, Damian* i *Krzysztof*. Imiona te są także charakterystyczne dla tradycji zachodniej, dlatego byłoby zbyt ryzykownym stwierdzenie, że prawosławni mieszkańcy Bielska ukształtowali odrębną modę imienniczą. Możliwe, że niektórzy z nich, zachowując pewną odrębność etniczno-kulturową (wschodniosłowiańskie pochodzenie), celowo nie podążają za aktualnymi trendami w ogólnopolskim nazewnictwie osobowym.

Imiona żeńskie					
	Bielsk Podlaski				Polska 2010 r.
	prawosławne	katolickie	ogółem	ogółem 2010	
1.	Aleksandra	Julia	Julia	Zuzanna	Julia
2.	Maria	Viktoria//Wiktorja	Aleksandra	Maria	Maja
3.	Julia	Zuzanna	Maria	Dominika	Zuzanna
4.	Natalia	Gabriela	Viktoria//Wiktorja	Gabriela	Lena
5.	Anna	Oliwia	Gabriela	Julia	Wiktorja
6.	Weronika	Magdalena	Weronika	Natalia	Amelia
7.	Dominika	Maja	Dominika	Oliwia	Oliwia
8.	Gabriela	Weronika	Zuzanna	Anna	Aleksandra
9.	Marta	Dominika	Anna	Karolina	Natalia
10.	Klaudia	Karolina	Natalia	Maja	Zofia

W imiennictwie żeńskim w 2010 roku zaledwie połowa imion z rankingu ogólnopolskiego pokrywa się z imionami, nadanymi w tym samym okresie w Bielsku Podlaskim. Imię *Oliwia* w skali miasta i kraju cieszyło się jednakową popularnością (7.=7.). Wyższe lokaty wśród ochrzczonych bielszczanek uzyskały imiona *Zuzanna* (3.>1.) i *Natalia* (9.>6.). Rządziej wybierano w Bielsku imiona *Julia* (1.>5.) oraz *Maja* (2.>10.). Pozostałe imiona popularne w skali kraju (*Lena, Wiktorja, Amelia, Aleksandra* i *Zofia*) w imiennictwie bielskim nie były wykorzystywane na tyle często, aby

można było je umieścić na liście najczęściej wybieranych. Mieszkańcy miasta wybrali swoim dzieciom w 2010 roku inne imiona, które nie znalazły odzwierciedlenia w klasyfikacji ogólnopolskiej: *Maria*, *Dominika*, *Gabriela*, *Anna* i *Karolina*.

Konfrontując ranking ogólnokrajowy z dziesiątką bielskich najpopularniejszych imion całej dekady, można zauważyć, że również w tej klasyfikacji wspólnych dla miasta i kraju jest 5 imion. Ich repertuar jest jednak nieco inny, niż w poprzednim zestawieniu. Imię *Julia* zajmuje równoległe miejsca na obu listach, będąc jednocześnie liderem obu rankingów (1.=1.). Większym uznaniem w Bielsku cieszyły się imiona *Aleksandra* (8.>2.) i *Wiktoria* (5.>4.). Rzadziej do nominacji bielszczanek użyto imion *Zuzanna* (3.>8.) oraz *Natalia* (9.>10.). Modne w skali kraju imiona *Maja*, *Lena*, *Amelia*, *Oliwia* i *Zofia* nie znalazły się w pierwszej dziesiątce „bielskich” imion żeńskich. Warto zaznaczyć, że poza imieniem *Zofia*, wśród pozostałej czwórki dwie formy są derywatami innych nazw osobowych użytych jako postaci kancelaryjne (*Maja* < *Maria*, *Lena* < *Helena*, *Magdalena*). Imiona *Amelia* i *Oliwia* pojawiły się w polskim systemie imienniczym pod wpływem zachodnich wzorców i są raczej związane ze świecką motywacją (wpływ literatury i filmu).

Uwzględniając aspekt wyznaniowy, większe podobieństwo do klasyfikacji krajowej wykazują imiona nadane w Kościele katolickim.

Spośród imion nadanych dziewczynom ochrzczonym w obrządku łacińskim 5 antroponimów pokrywa się z rankingiem ogólnopolskim. Są to imiona *Julia* (1.=1.), *Wiktoria* (5.>2.), *Zuzanna* (3.=3.), *Oliwia* (7.>5.) oraz *Maja* (2.>7.). *Julia* i *Zuzanna* w obu zestawieniach zajmują równoległe pozycje. Imiona *Wiktoria* i *Oliwia* wśród bielskiej społeczności wyznania rzymskokatolickiego cieszyły się większą popularnością niż w skali kraju. Zdecydowanie rzadziej w omawianym mieście wybierano imię *Maja*. Imiona *Lena*, *Amelia*, *Aleksandra*, *Natalia*, *Zofia* – popularne w skali kraju, w bielskich parafiach katolickich nie ulokowały się w pierwszej dziesiątce. Ich miejsce zajęły *Gabriela*, *Magdalena*, *Weronika*, *Dominika* i *Karolina*.

W 2010 roku w rankingu ogólnopolskim wystąpiły jedynie 3 imiona, które pojawiły się na liście najpopularniejszych imion nadanych w latach 2001–2010 w parafiach prawosławnych. Imiona *Aleksandra* i *Natalia* w bielskim rankingu zajęły wyższe lokaty w porównaniu z zestawem krajowym (odpowiednio 8.>1. i 9.>4.). Mniejszym zainteresowaniem cieszyło się imię *Julia* (1.>3.). Wśród dziewczynek ochrzczonych w bielskich cerkwiach w pierwszej dziesiątce nie znalazły się imiona *Maja*, *Zuzanna*,

Lena, Wiktoria, Amelia, Oliwia, Zofia – popularne w skali kraju. Większość z nich nie pojawiła się w gronie imion chrzestnych nie tylko z powodów estetycznych. Derywaty *Maja* i *Lena*, a także imiona *Wiktoria, Amelia* i *Oliwia*, nie figurują w kanonie imion kalendarza wschodniego, a tym samym nie mogą być używane w charakterze chrzestnych nazw osobowych. W zamian prawosławni mieszkańcy miasta często wybierali imiona: *Maria, Anna, Weronika, Dominika, Gabriela, Marta* i *Klaudia*.

WNIOSKI

Analiza przedstawionego materiału źródłowego implikuje szereg interesujących spostrzeżeń:

1. Obie grupy wyznaniowe wykazują podobne zróżnicowanie w zakresie użycia liczby imion w stosunku do sumy wszystkich ich użyc. Wśród imion męskich nieco bogatszy system imienniczy reprezentuje Kościół prawosławny (przeciętna¹⁴ 6,13 wobec 6,5 dla Kościoła rzymskokatolickiego). Imiona żeńskie większą różnorodnością odznaczają się w obrządku łacińskim (6,43), niż w bizantyjskim (6,84).

2. W obrządku wschodnim odsetek imion męskich, które w analizowanym okresie wystąpiły tylko jeden raz wynosi 6,4%, w obrządku zachodnim – 5,9%. Wśród imion żeńskich wyższy odsetek zanotowano w Kościele katolickim (5,7%, dla Kościoła prawosławnego – 4,3%). Powyższe dane świadczą o większej indywidualizacji w doborze imion męskich wśród mieszkańców wyznania prawosławnego. W zakresie imion żeńskich bardziej oryginalni okazali się bielszczanie wyznania rzymskokatolickiego.

3. Dziesiątka najpopularniejszych imion męskich w tradycji bizantyjskiej obsługiwała 51% wszystkich ochrzczonych chłopców, w tradycji łacińskiej – 44%. Pierwszą dziesiątką imion żeńskich ochrzczono 58% dziewczynek wyznania prawosławnego i 46% dziewczynek wyznania katolickiego. Można zatem wnioskować, że przy wyborze imienia prawosławni mieszkańcy miasta chętniej niż bielscy katolicy korzystali z zestawu imion będących już w gronie najczęściej używanych¹⁵.

¹⁴ Im niższa przeciętna (iloraz si/li, gdzie si – suma wszystkich użyc imion, li – liczba imion), tym bogatszy system imienniczy (Cyt. za: Abramowicz 1993: 36).

¹⁵ Por. też poprzedni punkt.

4. Łącznie we wszystkich parafiach obu wyznań wykorzystano w nominacji 151 imion męskich i 145 żeńskich. Analiza danych statystycznych pozwala wyodrębnić 45 imion męskich i 35 żeńskich, które wystąpiły w zapisach metrykalnych obu Kościołów. 31 antroponomów męskich (41%) zanotowanych w dokumentach Cerkwi prawosławnej, nie pojawiło się w Kościele katolickim. Dla imion żeńskich liczba ta wynosi 33 (48,5%). W zbiorze imion męskich wyekscerpowanych z metryk parafii rzymskokatolickich odnotowano 74 imiona (61,7%), które nie wystąpiły wśród prawosławnych mieszkańców miasta. Analogiczna sytuacja w zakresie imion żeńskich dotyczy 77 imion (68,7%). Jedynie niewielki odsetek tych nazw osobowych, które znalazły się tylko wśród imion chrestnych jednej konfesji, mógł zostać wykorzystany w drugiej tradycji (por. imiona: *Beniamin, Eugeniusz, Józef, Nikodem, Roman; Agrypina, Antonina, Irena, Krystyna* i in.). W znakomitej większości imiona, które pojawiły się tylko w jednym obrządku, nie mogły być nadane osobom innego wyznania. Taka sytuacja najczęściej jest związana z faktem występowania danych imion tylko w jednym kalendarzu (np. dla kanonu wschodniego – *Nektariusz, Rodion, Paraskiewa, Taisa*; dla kanonu zachodniego – *Franciszek, Hubert, Klara, Urszula* itd.).

5. W Kościele prawosławnym największą frekwencją odznaczają się imiona greckiego pochodzenia. Wierni Kościoła katolickiego najchętniej korzystali z imion łacińskich. W metrykach parafii rzymskokatolickich odnotowano ponadto grupę imion pochodzenia germańskiego, celtycko-angielskiego, francuskiego i hiszpańskiego.

6. Spośród imion chrześcijańskich, największą grupę w nazewnictwie obu Kościołów stanowią antroponimy motywowane imionami świętych okresu starochrześcijańskiego. Kolejne lokaty cechują się zróżnicowaniem w zależności od grupy wyznaniowej. W Cerkwi prawosławnej na drugim miejscu uplasowały się imiona motywowane postaciami biblijnymi nowotestamentowymi, trzecie miejsce zajmują imiona biblijne starotestamentowe. Listę zamykają imiona motywowane imionami świętych epoki średniowiecza. W Kościele katolickim imiona świętych średniowiecza i czasów nowożytnych zajmują drugie miejsce, wyprzedzając tym samym nowo- i starotestamentowe nazwy własne zaczerpnięte z Biblii.

7. Zjawisko wieloimienności w zakresie imion chrestnych zdecydowanie różnicuje obie omawiane grupy wyznaniowe. Jest ono cechą właściwą Kościołowi katolickiemu. W analizowanym materiale podwójne

imię otrzymało 10,66% wszystkich ochrzczonych dzieci (w nazewnictwie męskim – 10,24% wszystkich chłopców, w żeńskim – 11,39% wszystkich dziewczynek). W jednym przypadku posłużono się 3 imionami. W tradycji prawosławnej zwyczaj nadawania na chrzcie więcej niż jednego imienia nie jest praktykowany. Dlatego dwa imiona zanotowano jedynie w 4 zapisach metrykalnych (0,43% wszystkich ochrzczonych w obrządku bizantyjskim)¹⁶.

8. W pierwszej dekadzie XXI wieku w bielskich parafiach katolickich wykorzystano więcej par imion niż w parafiach prawosławnych (odpowiednio 19 i 12).

9. Imię *Jakub* niezależnie od konfesji jest w omawianym okresie najczęściej wybieranym imieniem męskim. Wśród imion żeńskich w obrządku wschodnim największą popularnością cieszyło się imię *Aleksandra*, w tradycji zachodniej było to imię *Julia*.

10. Bez względu na wyznanie, w pierwszej dziesiątce najpopularniejszych imion męskich dominują imiona biblijne. Na liście imion żeńskich obu Kościołów przeważają antroponimy łacińskiej proveniencji.

11. Ranking najczęściej nadawanych imion męskich w obrządku bizantyjskim uzupełniają imiona pochodzenia greckiego, łacińskiego i grecko-łacińskiego. Dla tradycji katolickiej są to imiona łacińskie i germańskie oraz postaci derywowane użyte w charakterze form kancelaryjnych. Nie odnotowano natomiast imion pochodzenia greckiego. W nazewnictwie kobiet pierwsza dziesiątka imion wykorzystanych w nominacji w obrządku zachodnim różni się od analogicznego zestawienia Cerkwi prawosławnej przede wszystkim obecnością derywatów oraz antroponimów pochodzenia germańskiego.

12. W zestawieniach najpopularniejszych imion chrzestnych Kościołów wschodniego i zachodniego 4 imiona męskie i 4 żeńskie występują na obu listach.

13. Porównując repertuar najczęściej nadawanych imion chrzestnych w Bielsku w 2010 roku z rankingiem ogólnopolskim, można stwierdzić, że z listą krajową pokrywa się aż 8 imion męskich i tylko 5 żeńskich.

14. W ciągu całej dekady z grona najczęściej nadawanych bielszczanie wybrali 6 imion męskich i 5 żeńskich, które w skali kraju posiadają status najpopularniejszych imion 2010 roku.

---

¹⁶ które wymagają oddzielnego komentarza o czym zob. wyżej.

15. Zestaw imion chrzestnych wykorzystany w Kościele katolickim różni się od imiennictwa prawosławnego także obecnością antroponimów związanych z kulturą zachodnioeuropejską.

16. Materiał źródłowy wyekscerpowany z zapisów metrykalnych parafii obrządku łacińskiego, w odróżnieniu od metryk Kościoła wschodniego, poświadcza użycie postaci derywowanych imion w charakterze oficjalnych form kancelaryjnych.

17. Imiennictwo obu obrządków różni się także obecnością w metrykach parafii rzymskokatolickich antroponimów związanych z motywacją świecką.

18. W metrykach Kościoła katolickiego, częściej niż w parafiach prawosławnych, mamy do czynienia z imionami o niejasnej etymologii.

19. Analiza imion chrzestnych dowodzi, że imiennictwo Bielska Podlaskiego wykazuje analogie z aktualnymi tendencjami w ogólnopolskiej modzie nazewniczej. Zachowując niewielki dystans w tej materii, bielszczanie chętnie łączą tradycje lokalne z przejawami globalnej kultury. Równocześnie przedstawiony zasób imion chrzestnych świadczy o pewnej odrębności wynikającej z pogranicznego charakteru miasta.

LITERATURA

- Z. Abramowicz, 1993, *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885–1985)*, Białystok.
- H. Fros, S. Sowa, 1997–2007, *Księga imion i świętych*, t. 1–6, Kraków.
- W. Janowowa, 1991, *Słownik imion*, Wrocław.
- Kalendarz prawosławny 2009*, Warszawa.
- M. Kondratiuk, 2001, *O rzadkich w Polsce nazwiskach z pogranicza słowiańsko-bałtyckiego*, [w:] *Język i kultura na pograniczu polsko-ukraińsko-białoruskim*, pod red. F. Czyżewskiego, Lublin, s. 129–143.
- H. Kosieradzki, 1987, *Bielsk Podlaski – dzieje miasta*, Bielsk Podlaski.
- M. Malec, 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków.
- K. Mazuruk, D. Fionik, 2003, *Bielsk Podlaski – miasto pogranicza*, Bielsk Podlaski – Białystok.
- G. Sosna, D. Fionik, 1995, *Dzieje Cerkwi w Bielsku Podlaskim*, Białystok.
- Spis imion prawosławnych w brzmieniu polskim i staro-cerkiewno-słowiańskim*, 2011, Warszawa.
- J. Wiśniewski, 1964, *Rozwój osadnictwa na pograniczu polsko-rusko-litewskim od końca XIV do połowy XVII w.*, *Acta Baltico-Slavica*, t. I, s. 115–135.
- J. Wiśniewski, 1977, *Osadnictwo wschodniej Białostoczczyzny – geneza, rozwój oraz zróżnicowanie i przemiany etniczne*, *Acta Baltico-Slavica*, t. XI, s. 7–80.

- Н. А. Петровский, 1984, *Словарь русских личных имен*, Москва.
А. И. Рыбакин, 1973, *Словарь английских личных имен*, Москва.
А. В. Суперанская, 1998, *Словарь русских личных имен*, Москва.
А. Н. Тихонов, Л. З. Бояринова, А. Г. Рыжкова, 1995, *Словарь русских личных имен*, Москва.
http://dziecko.onet.pl/61716,0,9,najczesciej_nadawane_imiona_w_roku_2010,artykul.html, [10.05.2011].

CHARACTERISTICS OF THE MOST RECENT NAMING OF BIELSK PODLASKI RESIDENTS IN THE CONTEXT OF DENOMINATIONAL DIFFERENCES

Summary

The article is devoted to the characteristics of the most recent naming of Bielsk Podlaski residents including denominational differences. The analysis of the resource material excerpted from the Orthodox and Roman Catholic parish registers allows to distinguish in both Churches' naming names enjoying high, average and little popularity in the discussed period (2001–2010). Moreover, based on statistical data, a proportional share (in the naming of both Churches) of the names with regard to their etymology (language and origin) has been established. What is more, the top ten most popular names selected in both denominational groups have been compared therein whereas the most popular Christian names of the town's residents have been confronted with the analogous national rating.